

Boros Erika

Hegyek indultak meg bennünk

Boros Erika
(1946, Brassó)
tanár, irodalomtörténész

*Múltunk gonosz volt, életünk pogány,
rabsors ma sorsunk s mégsem átkozom:
jó, hogy nem ültem győztes-lakomán
s hogy egy legázolt néphez tartozom.*
(Áprily Lajos)

A brassói Cenk-hegy tetején még állt a Millenniumi szobor 2–3 méteres talapzata 1960 őszén, amikor gimnáziumba indultam, de már nem a régi „skólába”, a magyar gimnáziumot ugyanis betagozatosították az Unirea (Egyesülés) román középiskolába. (Az előző évben szüntették meg a kolozsvári Bolyai Egyetemet is.) 1958 februárjában még a remények reménye villant fel drága Szüleimben, amikor a Kádár János vezette magyar pártküldöttség Marosvásárhelyre érkezett. A szinte kizárólag magyarokból álló tömeg megszólításakor – „Kedves magyarul beszélő román elvtársak” – a magyar pártelnök értésünkre adta, hogy „Magyarországnak nincsenek területi követelései Romániával szemben”.

Akkoriban gyalogosan tettük meg az utat az iskoláig, érintve a református temetőt, az evangélikus templomot, aztán a kis parkba érve, kikerülve Sztálin hatalmas csizmás szobrát (Brassó ugyanis 1950–1960 decembere között a Sztálinváros nevet viselte, a Cenk-hegy oldalába ültetett fenyőfák is hirdették a város STALIN nevét), gyalogátkelő híján átszaladtunk a forgalmas úton, majd át a Pártház előtt, és az iskola kapujánál beálltunk a sorba, karizmunk, fejpántunk, bordás gyapotharisnyánk, ruháink hossza és cipősarkunk mérete ellenőrzésére.

1964 őszén, Kolozsvárott, az egyetemi menzán futótűzként terjedt a hír, hogy meghalt Gh. Gheorghiu-Dej, és aki a helyébe lép, bizo-

nyitottan magyargyűlölő. „Nem kell beszélni róla sohasem” (Juhász Gyula), de Trianon gyógyíthatatlan sebét a magyar diák a szívében hordozta. Anyai nagyapám, a falu nagy öregje, nyáron is székely harisnyába öltözött. Karonfogva, büszkén sétáltam vele Brassó széles körútján, amikor egy velünk szembe jövő férfi halk megjegyzést tett ránk. Válaszolni akartam, de bölcs nagyapám emígyen intett türelemre: „Hagyd csak, fiam, a román is ember!” Halkult a magyar dal Váradon, kincses Kolozsvár padjai is lassacskán román trikolorba öltöztek, és kis batyujukkal mentek a barátaink Izraelbe, majd tömegestől, „áruként” Németországba. Talán ők a gazdag országaik vezetőinél elérhetnék, hogy szülőföldjük, Erdély független kanton legyen. Ezért imádkoztunk, erre vágytak szüleink is a szórványmagyarság Brassójában! Ábrándok ábrándja még ma is.

A trianoni tragikus sorsérzéssel megnyomóritva él együtt immár a harmadik nemzedék is. Apai nagyapámat, miután kiszabadult a háború poklából, a román állam eskütételre kényszerítette, de ő is, akárcsak anyai nagyapám – aki szintén ötgyermekes családapa volt – az eskütételt megtagadta. A színmagyar faluban élt néhány, csak magyarul beszélő román család, akik hirtelenjében ráébredtek, hogy ők hívő ortodoxok, bár még a papjuk is csak magyarul tudott, így a szertartást is magyarul végezte. Román tanítók jelentek meg az iskolában, és nem volt kegyelem. Ükeim értetlenül álltak

e világhoz, nem hitték el, hogy egy idegen állam bekebelezte országcsónkban kell ezután élniük. „Magyar szél fog fúni a Kárpátok felett!” (József Attila) – remélték. Magyar költők sikolyától volt hangos Európa: „Anyánk nyelvén sikoltunk a világhoz” (Kosztolányi Dezső). Mindhiába. A dekrétum revíziója azóta is késik.

Apáink még bíztak az igazságtételben, bár ők voltak a trianoni trauma igazi áldozatai. Nem járt felelősséggel, ha a székely lányt kilökték a már mozgó vonatból, ha a szép székely fiatalasszonyt román gimnazisták leköpködték a nyílt téren, vagy ha egy katonatiszt az utcán lábszáron rúgta. A megélt szörnyűségekről csak otthon, családi körben beszélhettek. A szocializmus éveiben a trianoni trauma még inkább tabu lett. Brassó magyar peremrészeit felszámolták, és egymástól távoli tömbházakba költöztették a kertés házak lakóit. A boltok előtti sorban állásban is ott élt a trauma: az anyukát kilökdözték a sorból, és mutatták az irányt az Anyaország felé, ha élelmet akart vásárolni. Hallottainkat sem hagyták nyugodni, felszámolták a magyar katolikus temetőt. Lebontották a gyönyörű gótikus református templomot. 1977 húsvét nagyhetének egyik napján Brassó sétáló utcáján, a Kapu utcán találkoztam volt magyartanárommal, dr. Szikszay Jenővel, az „élő Adyval” (mert külsejében is Ady jelent meg), a példaképpemmel. Szokásához híven belém karolt, ezúttal azonban nem javítgatta kommunikációs hibáimat, nem volt mesélő kedvében. Arra figyelmeztetett: mindig pontosan tudjam, kit milyen titkomba avatok be, kinek miről mondok véleményt, és hogy eljött az ideje a stafétaváltásnak, mert ők már megtették a magukét. Néhány napra rá, húsvét hétfőjén a család felakasztva találta meg a padláson.

Hegyek indultak meg bennünk. Csakazértis. Otthon irredenta dalokat énekeltünk. „Édes Erdély, itt vagyunk, / Érted élünk vagy halunk”. Születendő gyermekem románra lefordíthatatlan magyar nevéért a nővért kellett megveszte-

getnem. Szaporodtak a vegyes házasságok. Napirenden volt a kivándorlás, még az Óceánon túlra is. A „H” jelzésű Trabant láttán könnybe lábadt a szemünk: Ők Magyarok! És ismeretlen is befogadtunk éjszakára, bár szigorúan tilos volt a külföldiekkel való kapcsolattartás bármely formája. Trianon ott élt a zsigereinkben, a tanári szobában mindössze kilencen voltunk trianoni örökösök, de egyetlen szívdobbanásban valamennyien. „Ország nincs már, a haza elveszett, / De egymást átölelő lelkek vannak, / És egymás felé kinyújtott kezek” (Reményik Sándor). 1988 karácsonyán tizenhét rendőr lepte el házunkat, a magyar értelmiségit szinte kivétel nélkül meglátogatták. Mária országa, a Szent Korona országa lett egyetlen menedékünk.

Rendszerváltás. Rendszerváltozás. Rendszer-változtatás. „Trianon átka, szörnyű kereszt, / lelket mérgezve sosem ereszt, / kísér nappal, kísérti éjem, / nem engedi, hogy éltem éljem.” (Szász István Tas). A Trianon-tragédiát valamilyen enyhítendő egy újszerű politikai elképzelés nyilvánult meg Trianonról, amikor 2010-ben a Magyar Országgyűlés a Nemzeti Összetartozás Napjává nyilvánította június negyedikét. „Emeld fel áldott, megtaposott fejed / [...] / A csonka törzs vén szíve döngjön” (Tóth Árpád). Nem döng! És Európa nem nyög a borzalomtól (Dsida Jenő), mert népe fáradt, fásult, nem zengeti dalát. „vajon ma végre felragyoghat itt / a semmiből teremtett új világ?” (Lászlóffy Aladár). Boldogasszony Anyánk / Égi nagy Pátrónánk, mi lesz Országoddal, mi lesz az Oltalmad alá rendelt nemzetteddel? Visszatérünk-e az elhagyott „rögös földre”, apáink földjére? (Farkas Árpád). Mi lesz a számadással, ha hagyjuk, hogy legyen, ami lesz. „Nyelvünk tántorodik”, felednénk „Kertet, házat, hazát, ha még maradt” (Kovács András Ferenc). „Pedig tettem én végig a dolgom, / [...] / Most, minden hiába, végveszélyben, / még egyre óvnám amiért éltem, / a nemzetemet mentsd meg jó Uram / a nemzetemet, mert csak azt félttem” (Szász István Tas).